

De wijziging van de bibliotheekwet in 5 vragen¹

Op vrijdag 25 oktober 2024 werd de [consultatie voor de wijziging van de bibliotheekwet gestart](#). Op 21 december is deze consultatie gesloten. De hier gepresenteerde tekst van de wetswijziging is nog steeds de meest recente die we openbaar kennen. De opmerkingen uit de consultatie worden op dit moment verwerkt. Wat betekenen de wijzigingen op de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen? Deze samenvatting neemt u mee aan de hand van vijf vragen. Waarom moet de wet gewijzigd worden en wat betekenen de wijzigingen op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau?

Vraag 1: Waarom moet de wet gewijzigd worden?

De [huidige bibliotheekwet](#) ging in per 2015. Toen werd de wet ingevoerd om ervoor te zorgen dat het bibliotheekwerk een wettelijk kader zou krijgen waarbij een goede taakverdeling tussen overheidslagen zou komen. Belangrijk was destijds ook dat de vijf functies van de bibliotheek (artikel 5 van de wet) werden geborgd wat de bredere maatschappelijke rol van bibliotheken bevestigde.

Al bij de invoering in 2015 werd opgemerkt dat het jammer was dat er geen zorgplicht was. De wet bevorderde dat gemeenten en provincies zich inzetten voor bibliotheekwerk maar legde geen verplichting op. Bij de [evaluatie van de wet in 2020](#) kwam dit opnieuw aan de orde. Het aantal bibliotheekvestigingen bleek terug te lopen en in zestien gemeenten was geen of geen volwaardige bibliotheekvoorziening. In het [regerakkoord van het laatste kabinet Rutte](#) in december 2021 werd een eerste aanzet gegeven tot de zorgplicht. Het leidde in juli 2022 tot een [aanscherping en een echt zorgplicht door een motie van Mohandis \(PvdA\), Werner \(CDA\) en Westerveld \(Groen Links\)](#) waarin zij opriepen zorg te dragen voor een bibliotheek in elke gemeente. 130 Kamerleden stemden voor deze motie.

In 2023 ging het nog om elf gemeenten (van de 342) die geen of geen volwaardige bibliotheek hebben. Vier van deze gemeenten (Albrandswaard, Noord-Beveland, Oostzaan, Veere) hebben wel een zelfbedieningspunt of halte van de bibliobus. Lopik heeft geen openbare bibliotheek, maar wel een commerciële. Alphen-Chaam, Blaricum, Roerdalen, Rozendaal en Uitgeest hebben afgesproken dat inwoners gebruik mogen maken van de bibliotheek van een buurgemeente. De gemeente Mook en Middelaar heeft geen volwaardige bibliotheek en ook niet een van de genoemde alternatieven. Deze gemeenten worden met de wet dus gedwongen tot actie. Maar voor alle gemeenten geldt de plicht. En hoe ver strekt die? En omdat het Rijk iets afdwingt bij alle gemeenten, moeten alle gemeenten in Nederland hiervoor financieel naar redelijkheid gecompenseerd worden.

Vraag 2: Wat verandert er voor gemeenten?

De gemeenten en de zorgplicht voor bibliotheekwerk krijgen een nieuw artikel in de wet. Artikel 6a. Dat artikel ziet er nu als volgt uit.

Artikel 6a. Zorgplicht

1. Het college van burgemeester en wethouders dan wel het bestuurscollege heeft tot taak het in de gemeente dan wel het openbaar lichaam in stand houden van ten minste één bibliotheekvestiging:
 - a. met een fysieke collectie; en
 - b. die voor ten minste een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen aantal openingsuren met professionele personeelsbezetting geopend is.
2. Het college van burgemeester en wethouders dan wel het bestuurscollege stelt met het oog op de taak, bedoeld in het eerste lid, iedere vier jaar een meerjarenplan vast. Het college van burgemeester en wethouders dan wel het bestuurscollege betreft de lokale bibliotheek bij het opstellen van het meerjarenplan.
3. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels gesteld worden met betrekking tot de inhoud van het meerjarenplan.

Er moet dus minimaal één bibliotheekvestiging zijn in elke gemeente met een collectie en professioneel personeel. De memorie van toelichting geeft hier nog de volgende toelichting op: 'Dit wetsvoorstel

¹ Bron: [Mark Deckers: De wijziging van de bibliotheekwet in vijf vragen](#)

beoogt een solide en structurele basis te leggen voor de aanwezigheid van een openbare bibliotheek in alle gemeenten en de drie openbare lichamen Bonaire, St. Eustatius en Saba. Het betreft uitdrukkelijk een ondergrens. In iedere gemeente en openbaar lichaam moet ten minste één volwaardige bibliotheekvestiging aanwezig zijn, die beschikt over een fysieke collectie en die ten minste een bepaald aantal uren per week professioneel bemand geopend is. Deze minimumnorm wordt bij algemene maatregel van bestuur (hierna: AMvB) nader uitgewerkt. Het voornemen is om het minimumaantal openingsuren vast te stellen op 15 uur.'

De gemeente moet samen met de bibliotheek een meerjarenplan opstellen. Op verzoek van de minister heeft de VOB en de VNG gewerkt aan een normenkader. Dit normenkader valt buiten het bestek van de wet maar kan een richtlijn zijn voor gemeenten om invulling te geven.

Er is een decentralisatie uitkering voor 2025 en 2026. Daarin zit een basisbedrag van € 2,95 per inwoner met een minimum van € 100.000,- per gemeente. In de memorie van toelichting wordt aangegeven dat dit bedrag per 2027 overgaat naar het gemeentefonds. Dan met een bedrag van € 2,90 per inwoner en de garantie dat het bedrag nooit lager zal zijn dan € 100.000,- per gemeente.

Vraag 3: Wat betekent het voor provincies?

De provincies hadden al een artikel in de wet. Dat was artikel 16 met de provinciale ondersteuningstaken. En dat artikel kent wel wat wijzigingen. De nieuwe tekst wordt namelijk deze.

Artikel 16. Provinciale ondersteuningstaken

1. Gedeputeerde staten zorgen dat er een provinciale ondersteuningsinstelling ten behoeve van de lokale bibliotheken in de provincie werkzaam is.
2. Een provinciale ondersteuningsinstelling:
 - a. verricht ondersteunende activiteiten ten behoeve van de lokale bibliotheken in de provincie;
 - b. biedt kennis en advies over de inrichting, exploitatie en doorontwikkeling van lokale bibliotheken;
 - c. is verantwoordelijk voor de distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer binnen de provincie of provincies waarbinnen zij werkzaam is; en
 - d. is samen met de andere provinciale ondersteuningsinstellingen verantwoordelijk voor de distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer tussen alle provincies.
3. Onze Minister kan, in afstemming met de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, één provinciale ondersteuningsinstelling aanwijzen die de activiteiten, bedoeld in het tweede lid, onderdelen a en b, verricht ten behoeve van de lokale bibliotheken in de openbare lichamen. De activiteiten, bedoeld in het tweede lid, onderdelen c en d, hoeven niet door deze instelling in de openbare lichamen te worden verricht.
4. De aanwijzing, bedoeld in het derde lid, vindt telkens voor een periode van vijf jaar plaats.
5. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over:
 - a. de procedure voor de aanwijzing van een provinciale ondersteuningsinstelling, bedoeld in het derde lid; en
 - b. de verstrekking van subsidie aan de aangewezen provinciale ondersteuningsinstelling.

In de oude wetstekst stond dat provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's) de taak hadden innovaties te ontwikkelen voor lokale bibliotheken en de uitvoering van het leenverkeer. Dat leenverkeer staat er nog net zo in maar de rol rond innovaties is verbreed naar 'ondersteunende activiteiten in de provincie' en 'kennis en advies bieden over inrichting, exploitatie en doorontwikkeling van lokale bibliotheken'.

Deze nieuwe wetstekst biedt provincies meer ruimte en sluit beter aan bij de huidige situatie waar vaak breder gekeken moet worden dan alleen innovatie. De wet biedt hiermee ook de mogelijkheid tot veel meer maatwerk per provincie.

In artikel 8 van de wet wordt overigens wel toegevoegd dat innovatie nu een taak is van alle partners in het stelsel van lokale bibliotheek tot Koninklijke Bibliotheek.

De memorie van toelichting, en dus niet de wet zelf, merkt op dat de provincie het interbestuurlijk toezicht op de uitvoering van de zorgplicht door de gemeenten zal uitvoeren. Hoe dat toezicht er verder uit moet gaan zien, wordt nog niet vermeld. Wel wordt gemeld dat de provincies voor dit toezicht nog een bijdrage zullen ontvangen maar dat de vaststelling van dat bedrag nog wacht op een uitvoeringstoets door het InterProvinciaal Overleg (IPO).

Vraag 4: Wat verandert er op landelijk niveau?

Niet alleen voor de lokale of provinciale laag zit er iets in de wet. Ook voor de Koninklijke Bibliotheek zitten er een aantal wijzigingen in. En die zitten vooral op het gebied van de landelijke digitale bibliotheek en de landelijke digitale infrastructuur. In artikel 9 van de wet wordt nu nog geregeld dat de Koninklijke Bibliotheek de landelijke digitale bibliotheek als taak heeft. Maar daar wordt nu aan toegevoegd 'en het in stand houden van de landelijke digitale infrastructuur, in afstemming met de andere deelnemers van het netwerk'.

De opdracht is dus verbreed van landelijke digitale bibliotheek naar landelijke digitale infrastructuur en daarbij geldt dus dat dit nadrukkelijk in afstemming gaat met de bibliotheken en de POI's. Die afstemming met de sector komt ook nog een keer terug als het gaat om het beheerplan voor de digitale bibliotheek en de infrastructuur. Het zijn zinvolle aanvullingen bij wat er nu speelt in de sector rond digitale infrastructuur.

Vraag 5: Hoe gaat dit verder?

De voortgang rond de wetswijziging is op 11 januari 2025 kort aangestipt in de Tweede Kamer. De officiële wijziging kan pas ter behandeling aan de Kamer worden gestuurd als de wijzigingen uit de internetconsultatie zijn verwerkt en de Raad van State een advies heeft gegeven. De verwachting is dat wet pas later dit jaar behandeld zal worden. De wijziging kan op breed draagvlak in de Kamer rekenen gezien eerdere stemmingen over dit onderwerp.

De vroegst mogelijke inwerkingtreding van de wet is op dit moment 1 januari 2026 maar velen houden ook al rekening met 1 juli 2026. Vanaf het moment van inwerkingtreding hebben gemeenten één jaar de tijd om te komen tot een gemeentelijk meerjarenplan. ([wetgevingskalender](#)).